

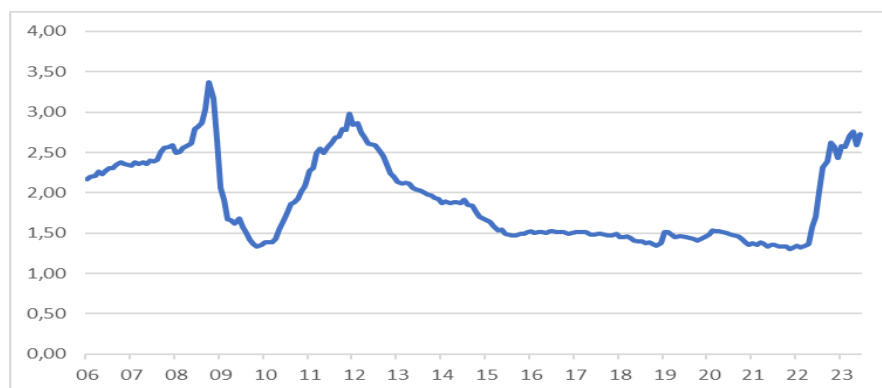
Ny skatt på bankernas övervinster

Bakgrund

Bankerna gör för närvarande rekordvinster. De fyra storbankerna beräknas göra en vinst på cirka 200 miljarder kronor i år och det planeras för rekordutdelning till ägarna. Till exempel väntas Swedbank göra en vinst på 41 miljarder kronor i år, vilket kan jämföras med snittet på 23,3 miljarder kronor under de senaste fem åren. SEB å sin sida väntas göra 45 miljarder kronor jämfört med snittet på 27,2 miljarder.¹

I spåren av den stigande styrräntan har bankerna kraftigt höjt räntorna på sin utlåning till hushållen. Mellan februari 2022 och juni år har exempelvis den genomsnittliga 3-månadersräntan på bolån stigit med 214 procent. På grund av den bristande konkurrensen har bankerna dock inte höjt räntan på bankernas inlåning från hushållen i takt med det stigande ränteläget. Detta har fått bankernas inlåningsmarginaler att stiga mycket kraftigt (se figur 1). Från februari 2022 fram till och med juni i år har bankernas inlåningsmarginaler ökat med över 100 procent, vilket är huvudförklaringen till att bankernas vinster har exploderat.

Figur 1 Bankernas inlåningsmarginaler², 2006–2023 (juni)
Procentenheter

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik)

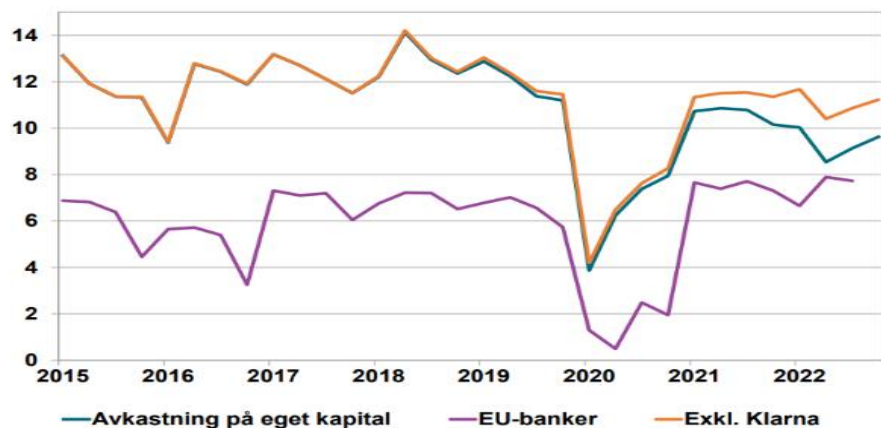
¹ <https://www.di.se/analys/jatteutdelningar-pa-vag-efter-vinstfesten/>

² Inlåningsmarginalen är beräknad som skillnaden mellan en genomsnittlig rörlig bolåneränta (3-månaders) och genomsnittlig inlåningsränta (på konto utan bindningstid).

Så medan allmänheten pressas hårt av stigande bolåneräntor och hög inflation har de svenska bankerna utnyttjat den bristande konkurrensen för att göra rekordvinster på hushållens bekostnad. Den svenska bankmarknaden är ett oligopol som domineras av de fyra storbankerna. Detta har resulterat i att de svenska bankerna under lång tid haft en betydligt högre avkastning på insatt kapital än sina europeiska motsvarigheter (se figur 2).

Figur 2 Avkastning på eget kapital EU-banker jämfört med svenska banker

Källa: FI och Europeiska bankmyndigheten (EBA).

Anm. Kvoterna avser viktade genomsnitt. Glidande medelvärde avser medelvärde de fyra senaste kvartalen.

För att komma till rätta med detta föreslog Vänsterpartiet i somras att använda statens bank, SBAB, för att sätta press på de övriga bankerna och normalisera svenska bankvinster. Socialdemokraterna och Miljöpartiet stödde förslaget i riksdagen, men förslaget föll då Sd och regeringen vägrade att göra något åt den bristande konkurrensen och bankernas övervinster. Läs mer om förslaget här: <https://www.vansterpartiet.se/nyheter/anvand-statens-bank-for-att-sanka-borantorna/>

Vi ser nu effekterna av Sd:s och regeringens vägran att skapa en fungerande konkurrens, som skulle komma hushållen direkt till del, Bankerna gör extrema övervinster mitt i en kris för både hushåll och välfärden. På längre sikt kvarstår att konkurrensen måste förbättras så hushållen inte tvingas betala överpriser för banktjänster, men på kort sikt måste dessa oskäligen övervinster begränsas på annat sätt. En rad länder har redan också infört sådana begränsningsregler/skatter.

- **Tjeckien** har infört en 60 procentig skatt på energibolag och banker för åren 2023–2025. Skatten ska tas ut på vinster på över 120 procent av vinstsnittet mellan 2018–2021 och gäller utöver bolagsskatten på 19 procent. Beräknade skatteintäkter är cirka 35 mdr kr.
- **Litauen** har för maj 2023 till juni 2025 infört en skatt på 60 procent av den del av nettoräntemarginalen som överstiger 150 procent av snittet mellan 2019–2022 års nettoräntemarginaler.
- **Spanien** har infört en skatt på 4,8 procent på den del av nettoräntemarginalen och nettoprovisionsmarginalen som överstiger 800 miljoner Euro under föregående år. Denna skatt ska vara i kraft under 2023 och 2024.

Vänsterpartiet föreslår en tillfällig skatt på bankernas övervinster, en oligopolskatt.

I likhet med vad som diskuteras i en rad europeiska länder och som redan genomförts ibland annat Tjeckien, Lettland och Spanien föreslår Vänsterpartiet att en tillfällig oligopolskatt införs i Sverige. Så länge det inte finns ett regelverk på plats som garanterar en sund konkurrens på bankmarknaden anser Vänsterpartiet att dessa övervinster ska beskattas. Vänsterpartiet har studerat de europeiska exemplen och finner att den tjeckiska modellen är enklast och mest ändamålsenlig.

Vänsterpartiet föreslår:

- En skatt på 50 procent av bankernas övervinster införs under perioden 2024–2026 och som kan förlängas om den bristande konkurrensen kvarstår.
- Övervinster definieras här som den överskjutande vinst som ligger över de fem senaste åren genomsnitt. Givet de svenska bankerna redan i normalläget har en ovanligt hög avkastning på eget kapital, får detta anses vara en försiktig bedömning av övervinster.
- Enligt analytikernas genomsnittsprognoser väntas de fyra storbankerna göra en vinst på 196 miljarder i år – en ökning med 32 procent jämfört med förra året. När vi antar att bankernas totala redovisade rörelseresultat i Sverige kommer att öka i motsvarande utsträckning så innebär det att bankerna i år kommer göra en vinst på 127 miljarder. Bankernas genomsnittliga rörelseresultat för de

senaste fem åren (2018–2022) är cirka 88 miljarder kronor.³ Detta skulle då innebära en övervinst på $(127 - 88 =) 39$ miljarder kronor. En 50-procentig skatt på detta skulle ha inneburit 20 miljarder kronor i ökade skatteintäkter 2023.

Oligopolskatten ska oavkortat gå till att upprätthålla antalet anställda i välfärden. Regeringen har inte gett kommuner och regioner kompensationen för den höga inflationen och SKR beräknar att kommunsektorn får ett underskott på 24 miljarder kronor. Täcker staten inte upp detta underskott kommer det att innebära stora personaluppsägningar av lärare, sjuksköterskor och omsorgspersonal. För Vänsterpartiet är valet självklart mellan att skydda bankernas oskäligen övervinster och skydda välfärden.

³ Enligt SCB:s bokslutsstatistik för banker och andra finansinstitut.

